

Центр політико-правових
реформ

2022 рік

в умовах війни

Зміст

1

02	Вітальне слово
04	Про Центр політико-правових реформ в умовах воєнного стану
06	Конституціоналізм
14	Урядування
19	Державна служба
22	Публічна адміністрація
28	Судівництво
32	Кримінальна юстиція
38	Протидія корупції та кримінальне право
46	Участь у коаліціях громадських організацій
52	Участь у роботі органів влади
54	Видання
56	Проекти та дослідження
60	Фінансовий звіт
64	Партнери

2022 рік став особливим не тільки в житті ЦППР, а й у житті цілої нашої країни і не тільки нашої... З самого початку року розмови і прогнози про широкомасштабне вторгнення військ РФ з метою окупації та ліквідації України не давали спокійно працювати. Хтось записався в територіальну оборону, хтось відвідував ТЦК, всі обговорювали що будемо робити у випадку великої війни...

Тим не менше 24 лютого стало для всіх несподіванкою. Як і в багатьох, у нас на той момент було завищене уявлення про потугу армії агресора і занижене уявлення про наші оборонні можливості. Тому в перший момент було відчуття, що наша робота і діяльність аналітичного центру взагалі втрачають сенс. Двоє з нас були зразу мобілізовані добровольцями, хтось пішов у ДФТГ, хтось почав волонтерити...

Однак уже в березні ситуація почала радикально змінюватися. По-перше, серед нас знайшлися ті, хто сказав у перші дні: «Не важливо, що наші законопроекти чи інша аналітика зараз не на часі, ми не повинні мовчати! Ми повинні комунікувати якнайширше все, що ми думаємо про ситуацію в Україні, та про наше заперечення планів агресора». Як виявилось пізніше, це було надзвичайно важливо. По-друге, робота органів державної влади не переривалася, хоч і стала дуже закритою, а відтак, досить швидко з'явився і попит на нашу аналітику та нормопроєктування. Окремо варто згадати спільну з НаУКМА Ініціативу «Право в умовах війни». По-третє, оскільки для Перемоги потрібно не тільки воювати, а й мати бачення України після Перемоги, яке об'єднуватиме більшість народу, і тих хто на фронті, і тих хто в тилу, і тих хто за кордоном, ми разом із колегами з інших аналітичних центрів почали писати таке Бачення.

Звичайно, все це стало можливим завдяки героїзму оборонців Києва та всіх Збройних Сил України. За що їм наш доземний уклін і пожиттєва вдячність! Таким чином, уже в квітні-травні ми не лише повернулися до нашої професійної діяльності (онлайн та офлайн), а й

почали отримувати пропозиції від донорів взятися за якусь актуальну, важливу і посильну для нас фахову роботу. У вересні ми оголосили кілька конкурсів і за їх результатами кількість постійно працюючих в ЦППР експертів збільшилась у півтора рази. До кінця року ми були «завантажені проєктами» і провели індексацію доходів. При цьому домовилися, що не менше 10% всіх отриманих доходів кожен працівник та залучений експерт жертвуватиме на потреби Збройних Сил України.

Звичайно, специфіка останнього кварталу (періодичні відключення світла, Інтернету, води, тепла) позначилася на нашій ефективності, однак робота не зупинялася і тоді.

Так і пройшов для нас перший рік повномасштабної війни. Ми взяли участь у написанні та популяризації громадського «Бачення України – 2030» (України після Перемоги), Маніфесту сталого миру, підготували десятки аналітичних матеріалів для їх реалізації чи реагуючи на дії державної влади, яка методом проб і помилок вчилася функціонувати в умовах війни і воєнного стану. Ми не тільки залишилися досить активними і дієвими в усіх напрямках, якими займався Центр політико-правових реформ раніше, а й суттєво доповнили їх проблематикою місцевого самоврядування.

Ми віримо в Перемогу України над агресором, віримо у вступ України до Європейського Союзу та НАТО, відтак продовжуємо працювати заради зміцнення демократії, правовладдя, належного врядування, заради реалізації реформ необхідних для повного і безповоротного повернення нашої Батьківщини в Європейську цивілізаційну сім'ю народів.

Ігор Коліушко

засновник та голова
правління ЦППР

Ініціатива «Право в умовах війни»

4

З перших днів повномасштабного вторгнення РФ на територію України Національний університет «Києво-Могилянська академія» спільно з Центром політико-правових реформ започаткували Ініціативу «Право в умовах війни», яка була передусім сфокусована на:

- забезпеченні органів державної влади та місцевого самоврядування детальним юридичним аналізом для ухвалення своєчасних та виважених рішень;
- інформуванні співвітчизників про те, якими можуть бути юридичні рішення в різних ситуаціях, що обумовлені війною.

5

Громадська мережа публічного права та адміністрації UPLAN також приєдналася до Ініціативи. Регіональні експерти Мережі UPLAN зі Львова, Харкова, Дніпра та Одеси працюють над розробленням ефективних правових рішень в умовах війни.

Експерти ЦППР за напрямом конституційного права через напрацювання рекомендацій та законопроектних ініціатив працювали над вирішенням складних завдань функціонування державного механізму та місцевого самоврядування під час повномасштабної війни, функціонування політичних партій, розробленням заяви ВРУ «Про вчинення Російською Федерацією геноциду Українського народу».

Експерти ЦППР за напрямом адмінпослуг долучилися до Ініціативи «Право в умовах війни», щоб допомогти публічним службовцям та громадянам в отриманні систематизованої інформації з актуальних питань у сфері адмінпослуг. Адже зміни у нормативному регулюванні були дуже динамічними, а проблематика стосується і обліку ВПО, і отримання паспортних документів тощо. Загалом було підготовлено та поширено понад 30 моніторингових звітів. Також спільно з партнерами було підготовлено низку тематичних комунікаційних, аналітичних та консультаційних документів, зокрема, про Послуги для ВПО, Сценарії роботи і розвитку ЦНАП в умовах воєнного і повоєнного стану.

З матеріалами ініціативи можна ознайомитися:
<https://law-in-war.org/>

Юлія Кириченко
керівниця напрямку

Ігор Коліушко
експерт

Антон Чиркін
експерт

Олександр Марусяк
експерт

Ольга Івасюк
експертка

Наша Мета:

Влада в Україні, підпорядкована
Конституції

Що ми робили

1 З перших днів після введення правового режиму воєнного стану ЦППР спільно із Національним університетом «Києво-Могилянська академія» започаткували ініціативу «Право в умовах війни» з метою: (1) забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування детальним юридичним аналізом для ухвалення своєчасних та виважених рішень; (2) інформування співвітчизників про те, якими можуть бути юридичні рішення в різних ситуаціях, що обумовлені війною. За запитом ЦППР надавав експертні висновки стосовно оцінки відповідних законопроектів на предмет відповідності Конституції.

2 ЦППР проводив моніторинг імплементації Україною рекомендацій Європейської комісії щодо статусу України на членство в ЄС, зокрема, рекомендації щодо ухвалення та впровадження законодавства щодо процедури відбору суддів Конституційного Суду України, включаючи процес попереднього відбору на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок, відповідно до рекомендацій Венеційської комісії. Крім того, ЦППР забезпечував експертний супровід розроблення та ухвалення відповідного закону, а також паралельно ініціював відповідні інформаційні та адвокаційні кампанії на підтримку виконання цієї рекомендації Європейської комісії.

- 3** ЦППР проводив моніторинг політичної ситуації в Україні, а також законодавчих актів, ухвалених Верховною Радою України, в контексті проблематики захисту демократичних інститутів України в умовах поточної війни та протидії державі-агресору.
- 4** Експерти ЦППР долучилися до розроблення та адвокації ухвалення законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій, які становлять загрозу національній безпеці України.
- 5** Експерти ЦППР долучилися до розроблення та адвокації ухвалення Кодексу доброчесної поведінки народних депутатів України, який встановлює набір етичних принципів і стандартів, на основі яких народні депутати здійснюють свою діяльність.
- 6** На запит окремих комітетів Верховної Ради України ЦППР проводив експертний аналіз окремих законопроектів на предмет відповідності їх положень Конституції України (конституційності), а також відповідності їхньої мети та предмету правового регулювання зовнішньополітичному курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі, та надавав відповідні експертні висновки.

- 7** На запит керівництва Верховної Ради України й народних депутатів України експерти ЦППР надавали ad hoc консультації з різних законодавчих питань.
- 8** На запит керівництва Верховної Ради України й народних депутатів України експерти ЦППР надавали ad hoc консультації з різних законодавчих питань.

Досягнення

1 У межах ініціативи «Право в умовах війни» експерти ЦППР підготували проєкт заяви Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні», у якій представлено правову аргументацію стосовно того, що геноцидом Українського народу є дії, вчинені Збройними силами Російської Федерації та її політичним і військовим керівництвом під час останньої фази збройної агресії Російської Федерації проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Проєкт заяви разом із проєктами відповідної постанови Парламенту і пояснювальної записки, а також переклад усіх текстів англійською мовою передано до Верховної Ради України 6 квітня 2022 р. Проєкт заяви було зареєстровано у Верховній Раді України 11 квітня 2022 року, а 14 квітня 2022 року Верховна Рада України ухвалила постанову № 2188-IX «Про Заяву Верховної Ради України “Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні”»

2 28 березня 2022 року у Верховній Раді України зареєстрували законопроєкт № 7172-1 про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони політичних партій, який був ухвалений 3 травня 2022 року як Закон № 2243-IX, і набрав чинності 18 травня. Цей закон передбачив правові підстави та порядок заборони проросійських політичних партій в Україні в судовому

3 12 серпня 2022 року у Верховній Раді України був зареєстрований законопроєкт про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах (реєстр. № 7662), спрямований на виконання однієї із рекомендацій Європейської комісії. 13 грудня 2022 року Верховна Рада України ухвалила цей законопроєкт як Закон № 2846-IX, який набрав чинності 23 грудня.

4 Розроблено та презентовано проєкт Зеленої книги законодавчого процесу, метою якої є виявлення, формулювання та встановлення основних проблем законодавчого процесу, на підставі яких можна запропонувати оптимальні шляхи їх вирішення. Зелена книга фактично ідентифікувала проблеми, які заважають законодавчому процесу в Україні бути ефективним способом формалізації політики держави, а також породжують низьку якість національного законодавства. На підставі Зеленої книги буде підготовлена Біла книга законодавчого процесу, яка буде присвячена пошуку шляхів та способів розв'язання проблем, описаних у цій книзі.

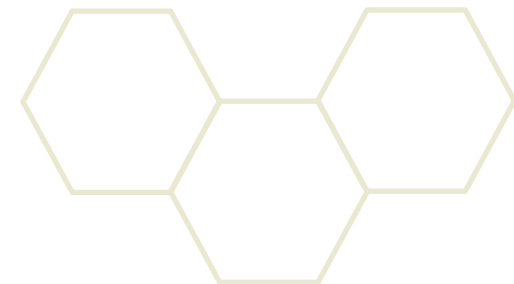
5 30 грудня 2022 року у Верховній Раді України зареєстрували проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил етичної поведінки народних депутатів України (Етичного кодексу) (реєстр. № 8327).

6 ЦППР підписав меморандуми про співпрацю з: (1) Комітетом ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування; (2) Комітетом ВРУ з питань правової політики.

7 27 червня 2022 року ЦППР спільно з Верховною Радою України, Програмою RANG та Міжнародним інститутом демократії та сприяння виборам організував публічний парламентський семінар «Гарантування конституційного статусу парламенту в умовах війни».

8 Юлія Кириченко увійшла до складу секції «Конституційне право» Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України та здійснювала керівництво діяльністю цієї секції протягом 2022 року.

Ігор Коліушко
керівник напрямку

Вікторія Деречь
експертка

Яніна Казюк
експертка

Олександр Бовш
експерт

Вікторія Мельник
експертка

Наша Мета:

Система урядування ефективно формує та реалізує публічну політику задля розвитку країни

Що ми робили

1 На запит Комітету ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування експерти ЦППР проводили експертний аналіз окремих законопроектів на відповідність Конституції України та впливу на територіальні громади та органи місцевого самоврядування:

- №4582 «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення відкритості роботи органів місцевого самоврядування та Верховної Ради України»
- №4582-1 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»».
- №6401 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»»
- №5362 «Проект Закону про внесення змін до розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо врегулювання деяких питань правового режиму майна спільної власності територіальних громад»
- №7283 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інших законодавчих актів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування».

2 Також на запит Комітету експерти провели аналіз:

- проєкту закону «Про Державний бюджет України на 2023 рік» та додатків до нього, підготували експертний висновок та аналітичні матеріали щодо особливостей місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин;
- законопроєкту про зміни до Бюджетного кодексу України та законопроєкту про зміни до Податкового кодексу України, підготували експертний висновок та аналітичні матеріали у частині впливу на місцеве самоврядування та місцеві бюджети.

3 У співпраці з Громадською Спілкою «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ» у рамках проєкту «Посилення участі ОМС у прийнятті рішень національного рівня шляхом координації та обговорення заходів щодо реагування на надзвичайні ситуації між ОМС та діяльністю національних органів державної влади», експерти ЦПРР:

- проаналізували більше 60 законопроєктів, внесених чи розглянутих Верховною Радою за період з 24 лютого до 31 липня 2022 року у частині впливу на місцеве самоврядування. Також були проаналізовані 37 постанов Кабінету Міністрів України, які мали вплив на місцеве самоврядування у сфері фінансів та 47 актів Кабінету Міністрів України, які мали вплив на місцеве самоврядування

у сфері надання адміністративних послуг, ухвалених після початку повномасштабної агресії РФ проти України 24 лютого 2022 року;

- здійснили аудит інструментів участі органів місцевого самоврядування в прийнятті рішень на центральному рівні в умовах воєнного стану, зокрема у частині аналізу нормативно-правових актів, які регулюють: діяльність асоціацій органів місцевого самоврядування; діяльність Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування регіонального та субрегіонального рівнів; діяльність народних депутатів України;
- розробили пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» та інших Законів України щодо покращення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів державної влади, які були обговорені на круглих столах за участю народних депутатів України, представників Мінрегіону, всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування та експертного середовища.

Досягнення

- 1** Дослідження законопроектів та нормативно-правових актів щодо впливу війни на місцеве самоврядування.
- 2** Аудит інструментів участі органів місцевого самоврядування в прийнятті рішень на центральному рівні в умовах воєнного стану.
- 3** Розроблення пропозицій щодо внесення змін до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» та інших Законів України щодо покращення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

Державна служба

Що ми робили

- 1** Моніторили правове регулювання та практику функціонування інституту державної служби в умовах воєнного стану. Здійснили експертний аналіз низки законопроектів та законів України, які були прийняті в 2022 році:

- Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 р. (законопроект реєстр. № 7269 від 9 квітня 2022 р.);
- Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» від 1 липня 2022 р., яким вносяться зміни до Закону «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 р. в частині державної служби та служби в органах місцевого самоврядування;
- Закону «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану» від 8 липня 2022 р.;
- Законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо впровадження єдиних підходів в оплаті праці державних службовців на основі класифікації посад» (реєстр. № 8222 від 23 листопада 2022 р.).

- 2** Долучилися до підготовки відповідей на питання щодо державної служби Опитувальника Європейської Комісії для формування Висновку про надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу.
- 3** Проаналізували досвід Республіки Польща щодо правового регулювання публічної служби та організації її діяльності уряду.
- 4** Вікторія Деречь продовжувала виконувати обов'язки членкині Громадської Ради при Національному агентстві України з питань державної служби.

Досягнення

- 1** На запити Ініціативи «Право в умовах війни» підготували відповіді щодо роботи посадових осіб місцевого самоврядування в умовах воєнного стану з пропозиціями удосконалення правового регулювання, а також підготували блог щодо особливостей трудових відносин державних службовців в умовах воєнного стану.
- 2** Вікторія Деречь опублікувала статті:

- Публічна служба. Ризики воєнної оптимізації (газета «Дзеркало тижня», 3 серпня 2022 р.);
- Служба в органах місцевого самоврядування України та Польщі: в чому різниця? (Блог Ліга);
- Українська державна та польська цивільна служба: відмінності правового регулювання (Блог Ліга);
- Особливості організації та діяльності українського та польського урядів (Блог Ліга).

Віктор Тимошук
керівник напрямку

Євген Школьний
експерт

Наша Мета:

Публічна адміністрація якісно і
доброзичливо служить громадянам

Що ми робили

- 1** З перших днів воєнного стану здійснювали моніторингову та комунікаційну діяльність. Відстежували прийняття Урядом та ЦОВВ нових нормативних актів у сфері адміністративних послуг, що були зумовлені адаптацією цієї сфери відносин до нових умов. Треба відзначити, що з перших днів війни були закриті доступи до державних реєстрів, за допомогою яких надавалися адміністративні послуги; ЦНАП призупиняли свою роботу та переорієнтовувалися на гуманітарні функції.
- 2** Почали з'являтися нові адмінпослуги, зумовлені війною (зміни в обліку ВПО через велику кількість; повідомлення про пошкоджене та знищене майно; компенсація витрат за розміщення ВПО тощо). Експерти ЦППР регулярно збирали та висвітлювали ці зміни на своїх веб-ресурсах та каналами Ініціативи «Право в умовах війни», щоб допомогти публічним службовцям та громадянам і бізнесу в отриманні систематизованої інформації. Загалом було підготовлено понад 30 таких моніторингових звітів.
Серед негативних впливів війни на сферу адміністративних послуг необхідно відзначити ризики централізації, адже відновлення доступів ЦНАП / ОМС до реєстрів та послуг суттєво ускладнилося.

3 Також у цей період в рамках Ініціативи та з іншими партнерами було підготовлено низку тематичних комунікаційних, аналітичних та консультаційних документів, зокрема:

Послуги для ВПО (березень 2022);
Сценарії роботи і розвитку ЦНАП в умовах воєнного і повоєнного стану;
окремі полісі-документи з пропозиціями в частині реєстрації місця проживання, сталості ЦНАП, проблематики реєстрації транспортних засобів тощо.

4 З осені ЦППР почав дослідження щодо впливу війни на доступність і якість адміністративних послуг. У межах проєкту «Полегшення доступу до адміністративних послуг та підвищення їх якості в умовах війни в Україні» ЦППР разом із регіональними партнерами мережі UPLAN промоніторили роботу восьми ЦНАП та провели опитування відвідувачів у п'ятьох УСЗН у чотирьох містах України (Київ, Львів, Дніпро, Харків). Результати досліджень вже опубліковано на веб-сайті ЦППР.

Також їх було надіслано профільним міністерствам для врахування при формуванні державної політики у відповідній сфері.

5 У сфері загальної адміністративної процедури ЦППР продовжив адвокацію остаточного прийняття відповідного закону. 17 лютого Закон «Про адміністративну процедуру» (ЗАП) прийнято з урахуванням пропозицій Президента. Через повномасштабне вторгнення РФ підписання ЗАП главою держави затягнулося до червня. ЦППР адвокував і процес підписання. 13 червня ЗАП було підписано, і набуття чинності має відбутися 15 грудня 2023 року.

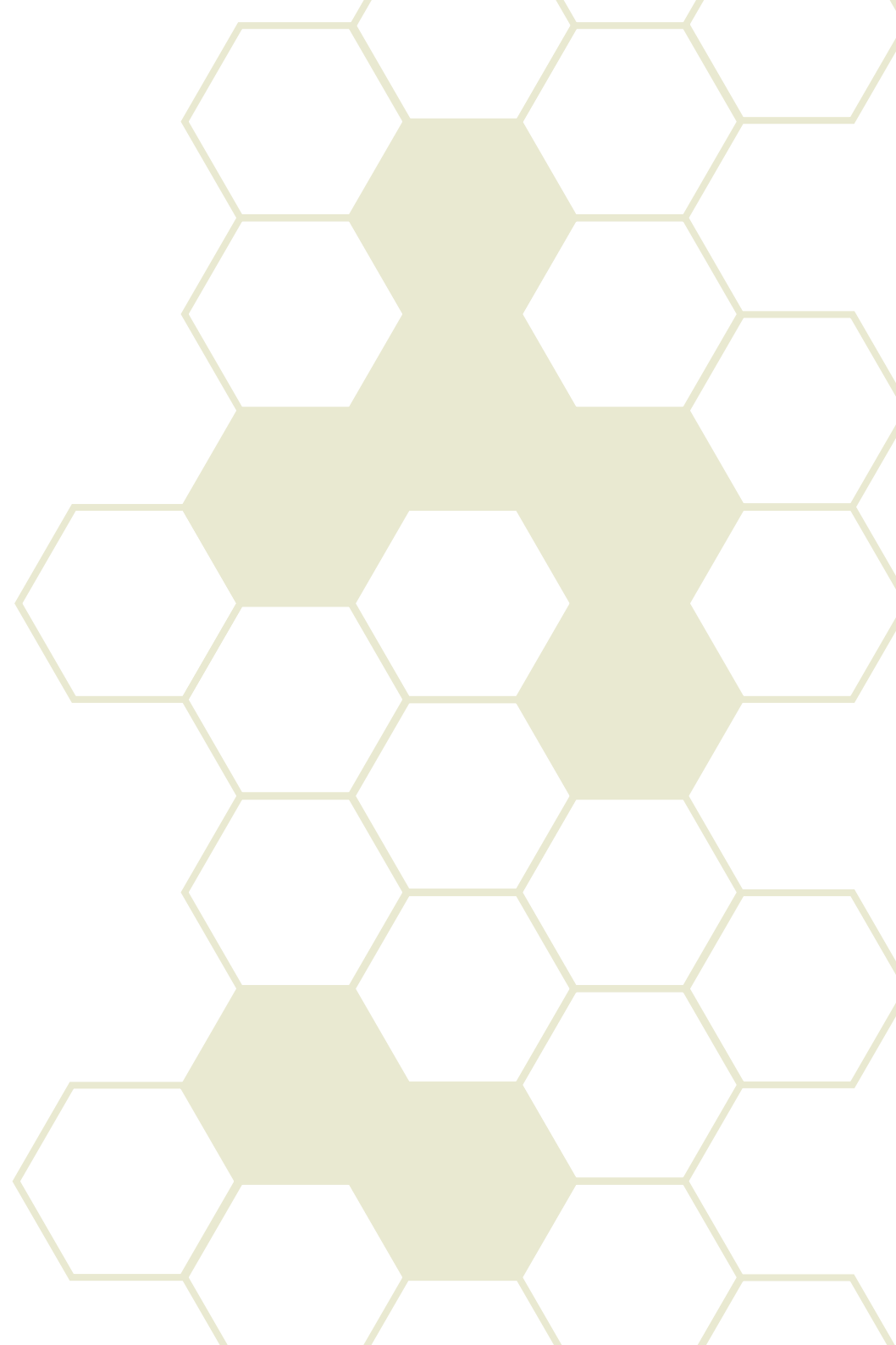
6 Надалі, у рамках проєкту EU4PAR у співпраці з органами державної влади експерти ЦППР брали участь в опрацюванні змін до чинного законодавства з метою приведення його у відповідність до ЗАП, а також у розробці навчальних матеріалів, навчально-тренінговій діяльності для публічних службовців. Серед продуктів, до яких долучилися експерти Центру:

- підготовлений онлайн-курс «Загальна адміністративна процедура»;
- Посібник для публічних службовців про ЗАП;
- Проведені тренінги по ЗАП для представників міністерств та інших ЦОВВ, а також тренінги для тренерів.

- 7** Велась робота з написання науково-практичного коментаря до ЗАП, який має бути опублікований та поширений у 2023 році.

Досягнення

- 1** Результативна адвокація остаточного прийняття ЗАП та його підписання главою держави і оприлюднення. Після понад 20 років роботи Україна отримала Закон «Про адміністративну процедуру».
- 2** Напрацьовані навчальні та тренінгові матеріали по тематиці ЗАП для публічних службовців.
- 3** Здійснено дослідження впливу війни на якість і доступність адміністративних послуг (моніторинг ЦНАП та опитування відвідувачів УСЗН), які підтвердили високий рівень клієнтоорієнтованості ЦНАП навіть в умовах війни, а також переваги децентралізованого надання адміністративних послуг соціального характеру.

Роман Куйбіда
керівник напрямку,
мобілізований до лав ЗСУ

Тетяна Руда
експертка

Наша Мета:

Система правосуддя, яка гарантує
справедливість у суспільстві

Роман Смалюк
експерт

Що ми робили

- 1** Великі надії покладалися на 2022 рік у сфері реформування українського правосуддя. Адже саме цього року очікувалася повноцінна імплементація ухваленого наприкінці літа 2021 року законодавства щодо реформи Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС), що поклало б початок новому етапу судової реформи. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України тимчасово поставило на паузу цю реформу, проте вже за кілька місяців її було відновлено. Відтоді основна увага експертів ЦППР була зосереджена на перебігу процесу очищення та обрання нових членів ВРП, а також на проведенні конкурсних процедур до ВККС. Спільно з партнерами ми відстоювали гласність процедури відбору членів ВРП, яка була обмежена Етичною радою через воєнний стан, шляхом ухвалення рішення припинити трансляції співбесід із кандидатами. На жаль, громадськості не вдалося досягти успіху у цьому питанні і вплинути на Етичну раду, водночас активна позиція громадянського суспільства, ймовірно, сприяла забезпеченню публічних трансляцій співбесід, які проводяться Конкурсною комісією з добору членів ВККС.
- 2** З отриманням Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу, реформа ВРП та ВККС була визначена однією з ключових передумов подальшої євроінтеграції. Тому серед наших основних завдань

було здійснення постійного моніторингу перебігу цієї реформи та вчасне інформування національних стейкхолдерів та міжнародних партнерів стосовно її поточного стану та існуючих ризиків (загроз).

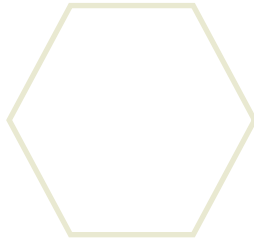
- 3** Попри війну, ракетні обстріли, обмеження доступу до публічної інформації та регулярні проблеми з електропостачанням, експертам ЦППР вдалося успішно провести дослідження, яке без перебільшення стало унікальним для правосуддя України. За підтримки Європейського Союзу та Міжнародного Фонду «Відродження» в межах грантового компоненту проєкту EU4USociety, було проведено оцінку українського правосуддя за методикою EU Justice Scoreboard, яка використовується для регулярного оцінювання національних систем правосуддя усіх країн-членів Європейського Союзу з метою покращення їх ефективності.
- 4** Цього року експерти нашого напрямку активно працювали над формуванням візії того, яким має бути українське правосуддя в майбутньому (у 2030 році) та шляхів досягнення такого бачення. Зокрема, в другій половині 2022 року ми розпочали роботу над розробленням проєкту комплексної стратегії реформи правосуддя на період до 2030 року, презентація якої очікується на початку 2023 року.

Досягнення

- 1** Попри повномасштабне вторгнення, ключові для українського правосуддя на цьому етапі реформи – ВРП та ВККС, після невеликої зупинки, продовжилися та наближаються до завершення.
- 2** Результатом адвокації, яку ми активно здійснювали спільно з нашими партнерами впродовж кількох років, став початок вирішення «проблеми Окружного адміністративного суду м. Києва». Першим кроком на цьому шляху стало ухвалення закону про ліквідацію цього суду.
- 3** Проведено оцінювання українського правосуддя за методикою EU Justice Scoreboard та презентовано звіт за його результатами. Дослідження дозволило виокремити переваги та недоліки українського правосуддя порівняно з системами правосуддя країн-членів Європейського Союзу, а головне – визначити подальші пріоритетні напрями проведення судової реформи в процесі євроінтеграції.

Євген Крапивін
експерт

Наша Мета:

Ефективна система органів системи кримінальної юстиції, яка гарантує безпеку громадянину та суспільству із дотриманням прав і свобод людини

Що ми робили

- 1** В умовах повномасштабного вторгнення збройних сил російської федерації напрям кримінальна юстиція розширив предмет своєї експертизи – міжнародне кримінальне право та юстиція стали невід'ємною частиною аналітичних матеріалів напряму. Наші експерти коментували важливі події у сфері відновлення справедливості для жертв міжнародних злочинів та брали участь у спільних ініціативах із академічним середовищем та органами влади, направленими на аналітичну підтримку органів системи кримінальної юстиції в умовах воєнного стану.
- 2** Навесні 2022 року в надскладний час для всієї держави ми намагались долучитись до законотворчого процесу та висвітлювати його перебіг – саме в цей час було внесено низку змін до кримінального та кримінального процесуального законодавства, розширено повноваження органів системи МВС та інших органів у сфері правопорядку. Наші експерти аналізували проблемні місця цього процесу на запит органів влади, долучались до роботи закритих робочих груп та публічних майданчиків, надавали свої висновки на проєкти законодавчих ініціатив щодо адаптування нормативно-правового регулювання до умов воєнного стану.

3 Експерти ЦППР долучились до підготовки документів щодо євроінтеграції у комунікації з Європейською Комісією на запит Міністерства юстиції. Після проголошення 7 рекомендацій з боку ЄС щодо набуття статусу України на членство ЄС ми активно моніторили виконання рекомендації, пов'язаної із системою правопорядку. Наші експерти безпосередньо залучались, а також ділились напрацюваннями, до робочої групи при Офісі Генерального прокурора, яка розробила Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони. А також пропонували альтернативні до державної політики заходи, які виклали у відповідному розділі аналітичного документу «Бачення України – 2030».

4 До того ж експерти напряду зосередились на викликах надмірної політизації органів правопорядку та прокуратури – однієї з небезпек згортання демократії в Україні, яка особливо загострилась в умовах складних соціальних потрясінь, які є невід'ємною частиною війни. Ми розпочали моніторинг законодавчих ініціатив та державної політики у сфері деполітизації вищого керівництва цих органів та шукаємо баланс між ефективним функціонуванням системи правопорядку та збереженням демократичних інститутів у державі.

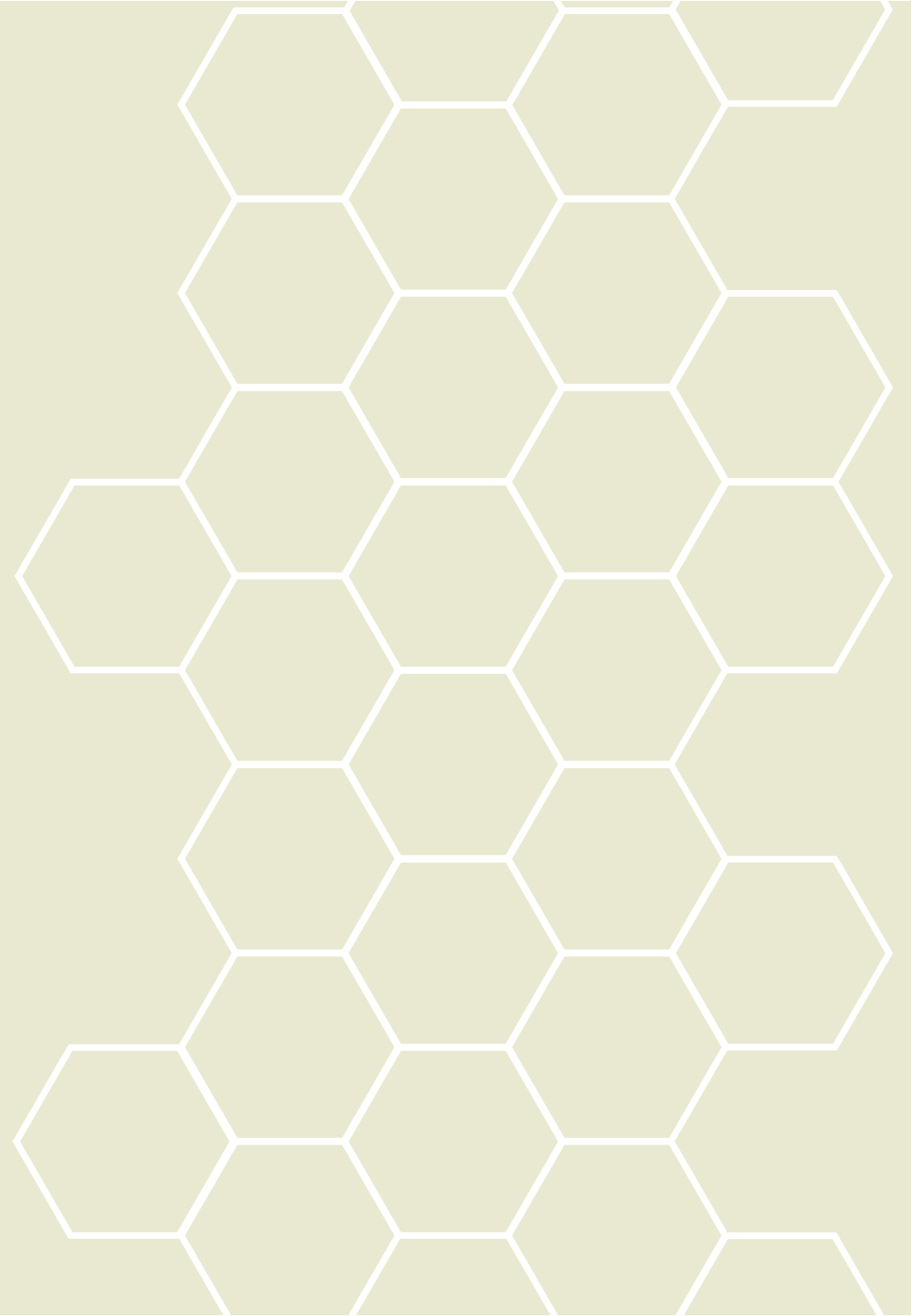

Досягнення

- 1** Навесні 2022 року разом із Ініціативою «Право в умовах» війни НаУКМА та організацією JustGroup (в частині кримінальної юстиції) підготували низку аналітичних матеріалів щодо базових аспектів міжнародного гуманітарного та кримінального права. Частина з них була застосована прокурорами та слідчими у практичній діяльності після розсилання листа-орієнтування на відповідну тематику з боку Офісу Генерального прокурора.
- 2** Експерти напряду брали участь у роботі міжвідомчої робочої групи при Офісі Генерального прокурора, яка розробила проєкт Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку, як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (затверджений Указом Президента України № 273/2023 від 11 травня 2023 р.).

3 Експерти напряму брали активну участь у робочих групах із напрацювання змін до законодавства та документів у сфері державної політики при тематичних органах влади – Міністерстві юстиції (в частині євроінтеграції), Міністерстві внутрішніх справ та Міністерстві інфраструктури (в частині розроблення Концепції «Безпечна громада»), Офісі Генерального прокурора (в частині робочих груп з міжнародної кримінальної юстиції), Комітеті з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України (в частині змін до законодавства), Національному агентству з питань запобігання корупції (в частині підготовки відповідних заходів в межах Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки) та інших.

Протидія корупції та кримінальне право

38

Микола Хавронюк
керівник напрямку

Ольга Піскунова
експертка

Наша Мета:

Помітне зниження рівня корупції
в Україні та усунення олігархів від
впливу на державну політику

Що ми робили

- 1** Напевно, головною подією року в антикорупційній сфері було прийняття нової Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки», яким затвердила її 20 червня 2022 року. Після цього НАЗК розробило проєкт Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, який подано на розгляд і затвердження Кабінету Міністрів України. Основою обох цих документів був проєкт Антикорупційної стратегії на 2019–2023 роки та проєкт Державної програми з її реалізації, розроблені експертами ЦППР ще у 2019 році. Експерти ЦППР взяли активну участь і в обговоренні проєкту Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, і в її адвокатуванні.
- 2** Іншою важливою подією було завершення конкурсу на посади керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та його заступника. Одним із членів конкурсної комісії був заступник голови правління ЦППР Роман Куйбіда, голос якого звучав у найбільш критичних ситуаціях, коли здавалося, що конкурс завершиться нічим. Член правління ЦППР Микола Хавронюк брав участь у підготовці письмових завдань для конкурсантив, що надало можливість належно перевірити їхній професійний рівень.

- 3** Ще однією реформою, на якій були зосереджені зусилля експертів антикорупційного напрямку, стала антиолігархічна реформа. Експерти розпочали підготовку Білої книги цієї реформи, проаналізували низку чинних законів і проєктів, надали пропозиції до Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки в частині обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне і соціальне життя, здійснювали моніторинг виконання Плану заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами).

- 4** З метою підвищення кваліфікації суддів Вищого антикорупційного суду і помічників суддів цього Суду Микола Хавронюк організував проведення кількадечних тренінгів із питань міжнародного права, права людини, кримінального права та кримінального процесу, і взяв безпосередню участь у їх проведенні.
- 5** У контексті судової реформи і для надання допомоги Конкурсній комісії з добору членів ВККС та Етичній раді Микола Хавронюк підготував серію публікацій щодо складових доброчесності та їх правильного визначення.
- 6** Протягом усього року відбувалась і вийшла у фінальну стадію робота над проєктом нового Кримінального кодексу України – Микола Хавронюк є заступником голови відповідної Робочої групи Комісії з питань правової реформи.
- 7** Поза сумнівом, під час війни значна увага приділялась оцінці та науково-практичному коментуванню нових (воєнного часу) статей Кримінального кодексу України, розробці статей і посібників щодо кримінально-правової кваліфікації порушень законів та звичаїв війни, військових кримінальних правопорушень та злочинів проти основ національної безпеки України, проведенню лекцій, тренінгів і вебінарів із цих питань для суддів, прокурорів та слідчих.

Згадані на початку розділу цілі не досягнуті і на шляху до них з'явилася ще одна несподівана перепона – війна. Проте, ми продовжуємо захищати антикорупційну інфраструктуру та посилювати її.

Досягнення

- 1** Ми підтримували і підтримуємо незалежність та ефективність НАЗК, НАБУ, САП і ВАКС у виступах в ЗМІ, під час публічних заходів, конкурсів на посади тощо.
- 2** На запити НАЗК надавали допомогу з питань, що виникають в його діяльності та продовжуємо плідну співпрацю з агентством.
- 3** Надавали науково-експертну допомогу ВАКС, консультували детективів, проводили лекції і тренінги з питань кримінального права для суддів та прокурорів.
- 4** Проводили антикорупційну експертизу поданих до Верховної Ради законопроектів.
- 5** Аналізували антиолігархічне законодавство.
- 6** У цілому завершили розроблення проекту нового Кримінального кодексу України.

- 7** Взяли участь у Робочій групі Офісу Генпрокурора з розроблення проекту нової Концепції кримінальної юстиції.
- 8** Підготували Пам'ятки для прокурорів щодо кримінально-правової кваліфікації діянь військовополонених.
- 9** Проводили лекції і тренінги для суддів, прокурорів та слідчих із питань кримінально-правової кваліфікації порушень законів та звичаїв війни, військових кримінальних правопорушень та злочинів проти основ національної безпеки України.

10 Підготували науково-практичні коментарі до нових (воєнного часу) статей КК України і поширили їх для всіх охочих.

11 У контексті європейської інтеграції України дослідили проблеми адаптації положень чинного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС, написали вісім статей для Опитувальника ЄС, а також опрацювали антикорупційний та антиолігархічний розділи роз'яснення Коаліції РПР щодо впровадження рекомендацій Європейської Комісії – «Вступний іспит для України: що маємо зробити для виконання рекомендацій ЄС», які були надані Україні разом із статусом кандидата до Європейського Союзу.

12 Взяли участь у науково-практичних конференціях, форумах, вебінарах, семінарах, круглих столах із питань змін до Кримінального кодексу України у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, кримінальної відповідальності за корупційні та військові правопорушення, злочини проти основ національної безпеки України та воєнні злочини, організації та діяльності військової юстиції.

Участь у коаліціях громадських організацій

Мережа UPLAN

У 2022 році Громадська мережа публічного права та адміністрації UPLAN (Ukrainian Public Law and Administration Network), яку заснував ЦППР, під час війни розширила географію діяльності: до партнерів у Харківському, Дніпровському, Одеському, Запорізькому та Львівському регіонах, долучилися також партнери з Луцька — «Волинський Інститут Права».

Регіональні координатори Мережі UPLAN продовжили традицію щомісячних моніторингів головних новин та повідомлень за чотирма напрямками: адмінпослуги та адмінпроцедура, судівництво, місцеве самоврядування та реформа децентралізації, владно-громадська взаємодія.

Мережа UPLAN продовжила доносити інформацію про актуальні дослідження, аналітику та важливі новини про реалізацію реформ в умовах повномасштабної війни:

- на порталі uplan.org.ua опубліковано 141 новинний матеріал, 53 аналітичні статті та 34 експертних блоги, які охопили понад 54 тис. користувачів та набрали майже 72 тис. переглядів;
- фейсбук-сторінка Мережі UPLAN на кінець року налічувала понад 1550 підписників, а охоплення аудиторії становило понад 55,5 тис. читачів;
- телеграм-канал «Гід реформ» систематично публікує інформацію про впровадження, результати й ефективність інституційних реформ із коментарями експертів ЦППР та Мережі UPLAN (150 підписників);
- інформаційні ресурси Мережі UPLAN охопили загалом орієнтовно 127,7 тис. осіб.

Експерти Мережі UPLAN та організації-партнери долучилися до національних досліджень та адвокації, а саме:

- до розроблення пропозицій та рекомендацій для Мінсоцполітики щодо надання адміністративних послуг ВПО;
- до спільного розроблення рекомендацій для МВС/ДМС, Мінрегіону, Мінфіну, комітетів ВРУ, ОМС щодо необхідності реформування реєстрації мешканців/реєстрації громадян за місцем проживання;
- до розроблення рекомендацій для Мінсоцполітики, комітетів ВРУ та ОМС щодо дотримання прав громад на отримання допомоги ВПО;
- підготували роз'яснення щодо правового регулювання перебування громадян російської федерації в Україні;
- долучилися до обговорення напрацювань «Бачення України – 2030»;
- приєдналися до заяви Центру політико-правових реформ, який закликав Кабінет Міністрів України затвердити Державну антикорупційну програму.

Регіональні координатори ділилися досвідом зі стажерами й стажерками ЦППР під час тематичних зустрічей, присвячених питанням діяльності аналітичних центрів, підготовки аналітики та поширення експертних рекомендацій, а також у спеціальних матеріалах, наприклад, «Як стати аналітиком? Поради молоді й не тільки».

Також регіональні експерти брали активну участь у записі подкастів «Гід реформ», зокрема на теми:

- «Переселенці в Україні: соціальна адаптація та інтеграція у громади»
- «Корупція під час війни: як протидіяти на місцевому рівні?»
- «Що нового у сфері адмінпослуг: підсумки місяця»

ЦППР є співзасновником, дійсним членом Коаліції РПР і активно долучається до її розбудови. Юлія Кириченко – співголова Ради Коаліції РПР.

Після початку повномасштабної війни ЦППР разом із Коаліцією РПР продовжували працювати над просуванням законодавства та імплементацією реформ в політичній сфері, зміцненню демократії під час війни та просуванням інтеграції до ЄС.

Окрім організації роботи Ради як керівного органу Коаліції РПР, Юлія Кириченко є однією зі спікерів на заходах Коаліції РПР та часто просуває позицію Співки у комунікації з представниками влади та міжнародними партнерами. Зокрема, вона виступила на заході «Демократичні реформи для інтеграції України в ЄС: діалог із провідними реформаторами», проведеному Коаліцією РПР та Міжнародним інститутом демократії та сприяння виборам (International IDEA). Експерти ЦППР долучилися до напрацювання і презентації Документу із детальним аналізом стану виконання Україною рекомендацій Єврокомісії «Вступний іспит до ЄС: як Україна виконує рекомендації Єврокомісії».

Вже у вересні спільно з Коаліцією РПР, Democracy Reporting International Центр організував конференцію «Зберегти та розвинути демократію в Україні: які виклики в демократичній трансформації?». Під час неї депутати й громадські експерти обговорили як країна зберігає демократичний вектор розвитку, чи можливо впроваджувати

демократичні реформи під час війни та до яких загроз для демократії треба готуватися після.

Майже одразу ж після початку повномасштабного вторгнення прийшло усвідомлення потреби планувати відновлення України на всіх рівнях. Відтак Ігор Коліушко виступив одним із ініціаторів розроблення «Бачення України 2030: соціально-гуманітарна сфера», а Коаліція РПР долучилась до забезпечення широких обговорень та адвокації «Бачення України 2030: політична сфера». У рамках спільного проєкту з Коаліцією РПР експерти ЦППР розробили пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» та інших Законів України щодо покращення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів державної влади на основі аналізу більше 60 законопроєктів, внесених чи розглянутих Верховною Радою за період з 24 лютого до 31 липня 2022 року у частині впливу на місцеве самоврядування та аудиту інструментів участі органів місцевого самоврядування в прийнятті рішень на центральному рівні в умовах воєнного стану.

Коаліція РПР адвокаційно підтримувала низку законопроєктів, розроблених ЦППР, зокрема і законопроєкт про адміністративну процедуру.

22 заяви щодо важливих політичних питань Коаліції РПР означають і підтримку ЦППР.

Загалом за цей час завдяки соцмережам Коаліції РПР 33 матеріали Центру політико-правових реформ вдалося поширити на 50-тисячну аудиторію.

Участь у роботі органів влади

- 1 Експерти напряму «Кримінальна юстиція» брали участь у роботі міжвідомчої робочої групи при Офісі Генерального прокурора, яка розробила проєкт Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку, як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (затверджений Указом Президента України № 273/2023 від 11 травня 2023 року), а також у робочих групах із напрацювання змін до законодавства та документів у сфері державної політики при тематичних органах влади – Міністерстві юстиції (в частині євроінтеграції), Міністерстві внутрішніх справ та Міністерстві інфраструктури (в частині розроблення Концепції «Безпечна громада»), Офісі Генерального прокурора (в частині робочих груп із міжнародної

кримінальної юстиції), Комітеті з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України (в частині змін до законодавства), Національному агентстві з питань запобігання корупції (в частині підготовки відповідних заходів у межах Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки) та інших.

- 2 Експерти напряму «Публічна адміністрація» продовжували співпрацю з органами влади за тематичними напрямами. Зокрема, Ігор Коліушко та Віктор Тимошук (до вересня 2022 року) були членами Координаційної ради з реформування державного управління при Кабінеті Міністрів України. Віктор Тимошук є членом Колегії Національного агентства з питань державної служби.
- 3 Юлія Кириченко увійшла до складу секції «Конституційне право» Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України та здійснювала керівництво діяльністю цієї секції протягом 2022 року.

Пам'ятка Q&A: Спілкування з правоохоронцями в особливий період.

<https://pravo.org.ua/books/q-a-spilkuвання-z-ohorontsyamy-v-osoblyvyj-period>

Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом. Посібник для публічних службовців.

Тимошук В., Бойко І., Школик А,
Школьний Є. – К. 2022. 76 с..

<https://cutt.ly/awqCkv97>

Право в умовах війни

Центр політико-правових реформ та Національний університет «Києво-Могилянська академія» після 24 лютого започаткували Ініціативу «Право в умовах війни» – з метою розроблення правових рішень у випадках, коли законодавство мирного часу не дає відповіді на питання, що постали в умовах війни. До роботи Ініціативи також долучилися регіональні експерти Мережі UPLAN. Проект створили з метою забезпечити органи державної влади та місцевого самоврядування детальним юридичним аналізом для ухвалення своєчасних та виважених рішень; інформувати співвітчизників про те, якими можуть бути юридичні рішення в різних ситуаціях, що обумовлені війною.

Україна після перемоги

Наприкінці березня 2022 року громадські аналітичні центри, окремі науковці та експерти об'єдналися в Коаліцію «Україна після перемоги», яка розпочала роботу над розробленням бачення громадянського суспільства щодо шляхів і способів відновлення України після війни, її модернізації та інтеграції. До Координаційної ради Коаліції увійшов Голова правління Ігор Коліушко, а Центр політико-правових реформ долучився до розроблення «Бачення України – 2030» в частині інституційної організації публічної влади.

На початку червня 2022 року було завершено підготовку

перших трьох розділів проекту візійного документу «Бачення України – 2030», в якому представлено стан справ у різних сферах суспільного життя та державної політики, який може і повинен бути досягнутий до 2030 року.

У червні 2022 року відбулося обговорення розділів цього візійного документу з громадськими організаціями та науковими установами України. Однією з платформ для такого обговорення стали щомісячні конференції «Уроки війни та майбутнє відновлення країни і суспільства», започатковані спільно Києво-Могилянською академією та Українським католицьким університетом. За результатами обговорення буде доопрацьовано «Бачення України-2030», а коаліцію «Україна після перемоги» розширено до всіх, хто поділятиме її зміст.

З метою продовження розроблення системних рішень на виконання «Бачення України – 2030» в частині інституційної організації державної влади Центр політико-правових реформ за фінансової підтримки Уряду Великої Британії розпочав реалізацію проекту «Україна після перемоги: підготовка і комунікація реформ для реалізації “Бачення України – 2030”».

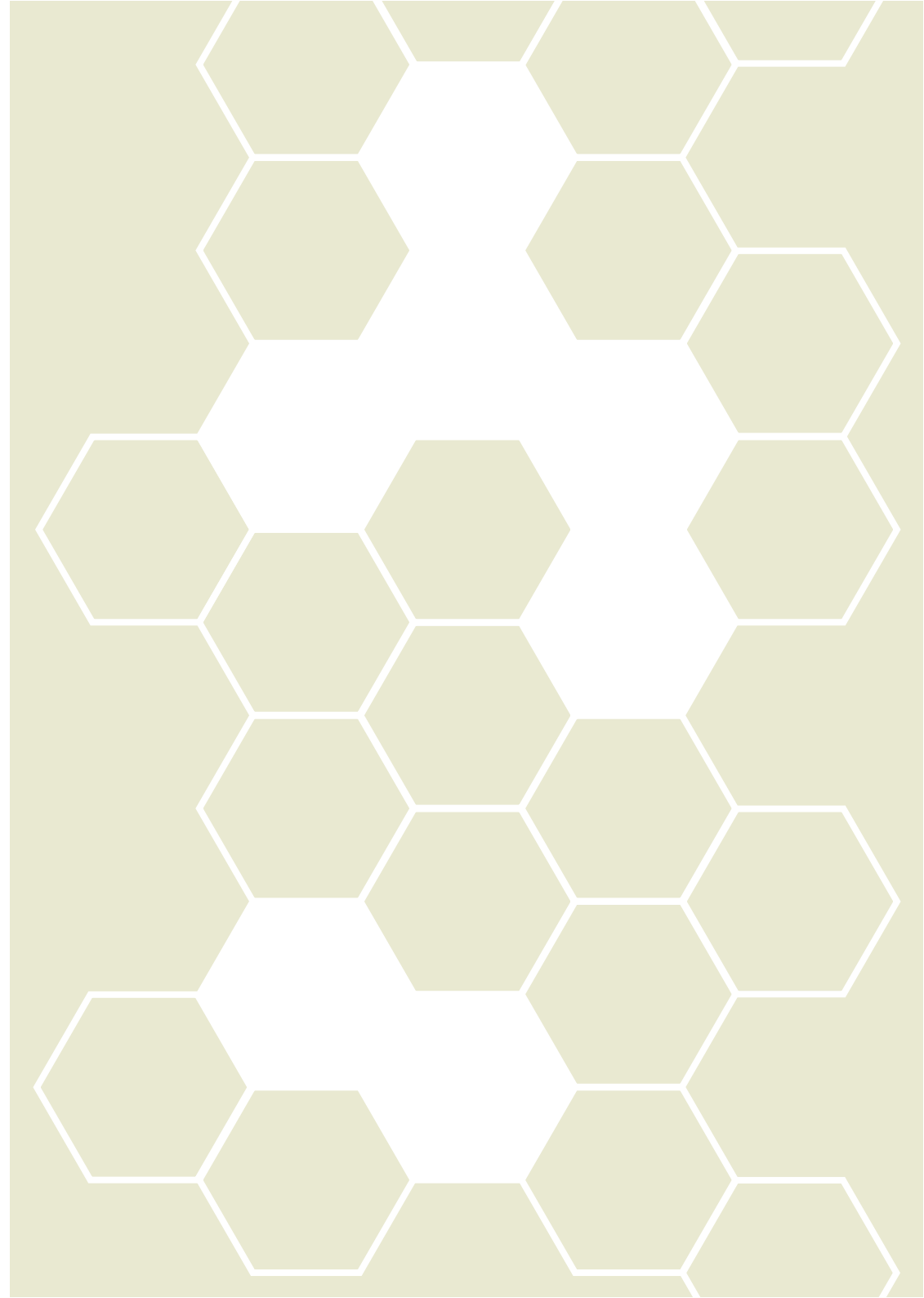
Основною метою проекту була підготовка програмних документів та законопроектів на виконання візійного документу «Бачення України – 2030», підготовленого широкою громадською коаліцією, а також поширення та обговорення напрацьованих матеріалів з громадянським суспільством, українською владою та країнами-партнерами.

Впродовж 2022 року в межах проєкту було сформовано сім робочих груп до складу, яких увійшли провідні експерти та науковці за наступними напрямками:

- конституційна реформа;
- парламентська реформа;
- реформа виконавчої влади;
- адміністративні послуги та їх цифровізація;
- правопорядок;
- реформа системи правосуддя;
- регіональний устрій.

На початку реалізації проєкту в межах семи робочих груп були підготовлені брифи щодо стану справ у кожному напрямі. Метою розроблення брифів стало проведення широкого аналізу реформування сфер, зокрема найважливіші події державної політики у сфері після Революції Гідності та підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, проблеми, виклики та плани влади станом на початок 2022 року, вплив війни та воєнного стану на сферу державної політики, основні міжнародні стандарти та зобов'язання України та актуальні плани влади станом на момент підготовки брифів.

За результатами цього етапу у 2022 році робочі групи розпочали підготовку концепцій реформування в зазначених сферах. Очікувалося продовження цієї роботи у наступному році, а також публічна комунікація та обговорення запропонованих рішень.

Джерела фінансування

Донор	Надходження за весь 2022		
	€	€	\$
USAID/Інтерн'юз	3 389 100,20	98 926,24	103 000,00
Раст	1 891 918,80	55 443,46	58 000,00
Фінансування експертної діяльності напрямую донорами	1 353 201,40	42 558,76	47 308,82
Міністерство закордонних справ, у справах співдружності та розвитку (Велика Британія)	1 664 580,00	43 422,22	45 519,38
IFES	897 364,00	27 796,71	30 093,25
NDI (Національний демократичний інститут з міжнародних питань)	919 883,13	25 105,98	25 155,00
МФВ	395 857,00	13 000,23	13 531,31
Європейська комісія	367 842,09	9 537,00	10 058,96
DT Institute	237 659,33	6 670,20	6 499,00
Благодійні внески	9 940,00	326,44	339,77
Загальний результат	11 127 345,95	322 787,24	339 505,50

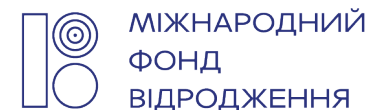
Видатки

Категорія видатків	Сума, грн
Оплата праці (гонорари експертам ЦППР та залученим експертам в рамках проєктів)	7 271 593
Публічні заходи	111 233
Друк, верстка, редагування, дизайн	50 250
Обслуговування, доопрацювання сайту, ІТ аутсорсинг	155 522
Соціальні дослідження	25 360
Переклад	45 761
Членські внески	5 000
Офіс, обладнання та інші витрати	595 804
Банківські послуги	12 179
Видатки разом	8 272 702

Проекти та донори

Проект		Донор	Початок	Кінець	Надходження за весь 2022			
					€	€	\$	%
1	Інституційна підтримка ЦППР	Pact	01.10.17	30.06.23	1 891 919	55 443	58 000	17
2	Адвокація нового демократичного законодавства щодо національного референдуму	IFES	18.10.19	30.07.22	625 780	19 267	20 493	5,6
3	Сервіс-орієнтована модель демократичної поліцейської діяльності (для Республіки Казахстан)	Європейська комісія	01.02.20	31.05.22	367 842	9 537	10 059	3,3
4	Оцінка української системи правосуддя за методикою EU Justice Scoreboard	МФВ	01.12.21	30.11.22	395 857	13 000	13 531	3,6
5	Розробка та виготовлення освітнього контенту для білоруських виборців	IFES	25.01.22	28.02.22	271 584	8 530	9 600	2,4
6	РАДА наступного покоління (RANG)	USAID/Інтерн'юз	01.01.22	30.09.26	3 389 100	98 926	103 000	30,5
7	Україна після перемоги: підготовка і комунікація реформ для реалізації «Бачення України - 2030»	Міністерство закордонних справ, у справах співдружності та розвитку (Велика Британія)	01.08.22	15.03.23	1 664 580	43 422	45 519	15
8	Полегшення доступу до державних послуг та підвищення їх якості під час війни в Україні	DT Institute	01.09.22	31.03.23	237 659	6 670	6 499	2,1
9	Підтримка та розвиток демократичних процесів в Україні під час та після війни	NDI (Національний демократичний інститут з міжнародних питань)	15.09.22	15.09.23	919 883	25 106	25 155	8,3
10	Благодійні внески	Благодійні внески			9 940,00	326	340	0,1
11	Фінансування експертної діяльності напряму донорами	Фінансування експертної діяльності напряму донорами			1 353 201	42 559	47 309	12,2
Загальний результат					11 127 345,95	322 787,24	339 505,50	

Партнери

Центр політико-правових
реформ

www.pravo.org.ua

twitter.com/pravo_center

facebook.com/pravo.org.ua

slideshare.net/CentrePravo

t.me/CPLR_media

youtube.com/pravocentre

Підтримати нас:

